

Maria Larssons eviga ögonblick

Jan Troells Guldbaggebelönade film berättar om en arbetarfamilj i Malmö på 1900-talets början. Familjen Larsson med sina sju barn där pappan söp och jobbade i hamnen men även var en dansant charmkarl. Mamman Maria hade vunnit en kamera på lotteri med vilken hon sakta lärde sig se på tillvaron med andra ögon - och växte som människa.

Filmen handlar om hur det moderna Sverige formades, förmedlat via ett bildspråk som bländar.

Rekommenderad för gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
ANDREAS HOFFSTEN

Handling

Redan under förtexterna förstår vi Jan Troells kärlek till kameran - detta underverk i mänsklig ägo - när filmkameran omsorgsfullt glider över olika detaljer på en gammal bälgkamera från seklets början.

Maria Larsson hade vunnit en kamera på lotteri 1900.

Pappan heter Sigfrid och det är deras förstfödda dotter Maja som berättar denna historia som tar sin början 1907. Platsen är Malmö.

Maja trivs i skolan men en dag, när hennes fröken Öst är på hembesök och bjuds på kaffe kommer pappa Sigge hem full och glad i hågen. Vi förstår att det inte är första gången. Men far är stark som en björn och får ofta påhugg som hamnarbetare vilket var ett hårt och slitsamt arbete.

"Gårdarna drällde av ungar", berättar Maja. Och avträdet var placerat på gården där barnen fick stampa i golvet för att hålla undan råttorna medan man förrättade sina behov.

Maria är hemmafru - vilket var jobb nog för en heltid med små barn runt fötterna och tvätt och städning som på den tiden var ett tungt göra. Ändå drar hon in till hushållskassan med att sy på beställning och tar exempelvis 50 öre för ett par byxor med gylf. Hon städar också på Nykterhetslogen Vårblomman där de flesta i kvarteret är medlemmar - men var man onykter så åkte man ut, men togs till nåder efter ett par veckor. Innan man blev full igen. "Och far kunde dansa som ingen annan. Han kunde

få vem han ville, men det var mor han hade valt.", säger Maja.

På arbetsplatserna cirkulerar olika anarkistiska och socialistiska pamfletter. Krapotkin är ett namn som nämns i de allvarliga diskussionerna.

Så bryter strejken ut. Det är slutskurat åt herrskapsfolk nu - nu är det vi som är herrar! - säger Sigfrid. Men det kniper med pengar till mat. Och Maria kommer att tänka på sin gamla lotterivinst som hon tar med till fotohandlare Pedersen för att söka lösa in mot reda pengar. Det är fin kamera, en Contessa som fotohandlaren lyckas övertala henne om att behålla och istället pröva att ta egna bilder med. Hon får plåtar, framkallningsmaterial - men behöver inget betala, "jag har ju kameran i pant, men lämnar den i ert förvar", säger en förtjust Pedersen.

Fabrikanterna har värvat strejkbrytare, en skeppslast engelska svartfötter, och det är mer än vad Sigge kan tåla, även om han inte är mycket för politik.

Och Sigvard är rastlös och har inget att göra när strejken pågår och allt arbete ligger nere. Som den kvinnokarl han är, är han otrogen med servitrisen Matilda på kvartets ölsjapp. Och bäst som de vänslas i en tom godsvagn nere i hamnen hörs en smäll. Attentatet mot Amalthea sommaren 1908 är ett faktum, det kanske mest spektakulära dådet i svensk arbetarhistoria. Ett stort antal strejkbrytare som sov på båten skadades och en dog. Anton Nilsson häktades för dådet och fick livstids fängelse.

Så tar strejken slut men Sigvard får inget mer jobb i hamnen, han är svartlistad. Livet fortsätter. Majas bästa kamrat Ingeborg går ner sig på isen och drunknar och hennes mamma frågar Maria om hon inte kan ta en bild av Ingeborg innan begravningen, "som ett minne". Det blir en förunderlig bild som Maria sen visar herr Pedersen som i sin tur förtrollas över bildens starka innehåll och djupt personliga komposition.

Så hoppar filmen fem år framåt i handlingen till år 1914. Och familjen Larsson flyttar till Limhamn. Man har nu fått elektricitet - en lyxig modernitet. Sex barn finns i

familjen. Sigvard och äldste sonen Ville jobbar i kalkbrotet - de har fast arbete. Maja städar hos fröken Fagerdal vars bror Algot är lite pilsk och gärna vill vara intim med Maja. Det blir till en scen när Algot vill utnyttja henne sexuellt. Maria skäller ut fröken Fagerdal och kallar hennes bror en riktig bock och deras kontakt bryts.

Det är krig ute i Europa och Sigfrid ligger inkallad som beväring och har väl aldrig ätit så bra som han gör hos Kronan. Det var länge sedan Maria fotograferade men nu vill Sigge ha en bild på sig och kamraten i uniform. Senare när de nordiska kungarna Gustav V, Kristian X från Danmark och norske Håkon VII träffas för att samtala om hur norden skulle hålla sig neutrala i kriget, det sk trekungamötet i Malmö förevigar Maria mötet. Och Pedersen är också där och tar rörliga bilder med handvävad filmkamera.

"Här kommer jag hem och har riskerat livet" säger den hemkallade Sigfrid utan minsta ironi när Maria har ordnat fotoateljé i hemmet inför julen då alla vill ha sitt porträtt taget. Han vill köra alla på porten men Maria står på sig och fortsätter fotografera sina kunder; "Piff, paff, puff" säger hon, precis som Pedersen har för vana att göra.

Och Maja har träffat en pojkvän, Gunnar. Kriget fortsätter och maten tryter. Det är hårda tider. Det vankas ibland kålrötter morgon, middag och kväll. Ibland blev det fest och då bjöds duva med sås - egenhändigt fångad.

Sonen Sven kommer hem och berättar att hans lärare sagt att han borde läsa vidare, han har "läshuvud". "Du ska arbeta och göra rätt för dig som alla andra" kontrar Sigfrid medan Maria anslår en mer förståelig ton och säger: "Har man möjlighet och bli nåt ska man väl försöka i alla fall." Varpå Sigfrid svarar: "Det är så mycket man vill här i världen och pengar regnar inte från himlen".

Sigfrid misshandlar Maria och hotar henne till livet sen han fått veta att hon har kontakt med fotohandlare Sebastian Pedersen. Själv bedrar han Maria när han kommer åt med servitrisen Matilda.

"Det är som om bilderna tar över, jag glömmer bort att

vara mor" - säger Maria när hon går till vännen Sebastian Pedersen för att sälja sin Contessa, sin kamera. Hon gråter och är förtvivlad över att inte klara av allt och över att inte lyckas förena sina bestyr med sin längtan och fascination över att fotografera.

Men familjen lyckas hanka sig fram, barnen tycker det är lugnar nu när inte pappa finns med. Maja frågar till och med varför inte Maria lämnar honom. Men Maria syr kläder och får även möjlighet att fotografera husvärdens affärsrörelse och på så sätt få in lite extra till hyran.

Så en dag kommer Sigfrid ut ur fängelset, Maria möter honom och de går arm i arm hem. Sigfrid har uppenbarligen kommit på bättre tankar, han lånar till att starta ett åkeri - Larssons åkeri - med några hästar samt en mindre lastbil.

Filmen slutar med en utflykt i det gröna som Sigfrid ordnar för logen Vårblommans medlemmar. Det är dans och Sigfrid, som vet hur man för i dansen, är lycklig precis som Maria.

Mor dog en tid efter utflykten, berättar Maja. Hon hade ett fel på hjärtat. Maja berättar om en bild som låg kvar i kameran, ett självporträtt av Maria. Och hon reflekterar över sin mamma Marias fotograferande och syn på bildens kraft och betydelse.

"Tänk att vi finns här - för evigt". Så tänkte mor när hon såg på sina bilder, säger Maja.

Folkhemmet Sverige växer fram

Det finns en central scen i filmen när familjen Larsson är samlad och Sigfrids mor är på besök. Sonen Sven kommer hem och berättar att hans lärare sagt att han borde läsa vidare; "han säger att jag har 'läshuvud'". "Du ska arbeta och göra rätt för dig som alla andra" svarar Sigfrid kort-hugget medan Maria anslår en mer inklämmande och förståelig ton och säger: "Har man möjlighet och bli nåt ska man väl försöka i alla fall." Men Sigfrid klipper av med: "Det är så mycket man vill här i världen och pengar regnar inte från himlen". Med andra ord skulle arbetaren, precis som en gång hantverkaren inom skråväsendet, bli vid sin läst. De sociala koderna var tydliga; tro inte är du är någon, tro inte att du är förmer. Mannen skulle försörja sin familj med ett rejält arbete. Hustrun skulle vara hemma och passa upp och se till hem och barn. Så var det och så skulle det förbli.

Likafullt så jätte det i de breda folklagren. Nya tider randades. Teknikens landvinningar bidrog till att frigöra tid, tid som kunde fyllas med annat, exempelvis studier på ABF. De ekonomiska hjulen snurrar allt fortare. Nya tankar och idéer om tillvaron och rättvisa mellan människor formulerades och för som en löpeld över Europa. Skräddaren August Palm, kallad "Mäster Palm" hade vistats i Tyskland och håller 1881 ett tal på ett hotell i Malmö. Ämnet löd "Vad vilja socialisterna"? År 1889 var han med i Stockholm och bildade det socialdemokratiska partiet SAP tillsammans med bl a Hjalmar Branting.

Familjen Larsson levde i ett Sverige bortom all välfärd, där kampen för det dagliga brödet var hård och man absolut ingenting fick gratis. Arbetarrörelsen växte sig starkare då varken nykterhetsrörelsen eller frälsningsarmén kunde ge de svar och lösningar som en förtryckt arbetarklass ställde och frågade efter. Nykterhetslogen

Vårblomman, som Sigfrid och Maria tillhörde, var dock en socialdemokratisk organisation inom IOGT. Arbetarrörelsen skulle förädlas och genom att tillskansa sig kunskap i studierörelser skulle arbetaren resa sig och i demokratiska val kräva sin rätt, sin del av kakan.

Men förutom att beskriva en historisk process när Sverige omvandlades till ett modernt land så handlar filmen även om hur arbetarkvinnan Maria Larsson genom denna ödets nyck att hon vinner en kamera på lotteri, hittar fram till en annan tillvaro där hon lyckas tränga sig ut ur sin klass och formulera egna tankar kring hur livet är och kan vara. En i mångt och mycket klassisk historia om en arbetarklasskvinnas frigörelse. Och en berättelse om Fattigsveviges väg till Folkhemmet Sverige och ett välstånd som inkluderar betydligt fler.

- Låt eleverna var och en eller i grupp välja ut några scener som de tycker fångar en brytningstid där ett nytt och modernare Sverige kan skimta. Vilka krafter är i spel inom teknisk utveckling, sociala förskjutningar, politiken?

- Vad är egentligen utveckling? Vi har fått det så oerhört mycket bättre rent materiellt - kylskåp istället för islårar, tvättmaskiner istället för stora byckar och klapprän och tunga lyft. Är det utveckling, eller finns det också andra måttstockar?

- Könsrollerna vid 1900-talets början var mycket tydliga, arbetsfördelningen styrdes också i hög grad av rent fysiska betingelser. Mannen var stark och arbetade, kvinnan var hemma och arbetade med att ta hand om barn, städa och tvätta och laga mat. Om man jämför hur könsrollerna beskrivs i filmen - vad är skillnaden mot idag? Finns det några skillnader - orättvisa eller inte - som lever kvar? Varför är det så?

Alkoholen var ett gissel inom arbetarklassen, männen söp för att hålla sorgen borta eller för att döva fysiska som psykiska smärtor. Därför vann IOGT terräng och det bildades mot slutet av 1800-talet många så kallade loger i Sverige. Men det var inte det lättaste för en kvinna att bryta sig ur äktenskapet även om hon blev misshandlad. Maria är vid flera tillfällen i filmen nära att gå ifrån Sigfrid, inte så mycket på grund av hans kvinnoaffärer som för hans supande. Marias morfar säger när hon besöker honom: "Ingen människa kan upplösa det Gud har stadfäst." Religionens och vanans makt var stor.

- Svensk nykterhetspolitik vilar idag på att via beskattning hålla nere drickandet - vilket förutom att orsaka familjetragedier även kostar samhället stora summor för olika former av sjukvård. Samtidigt finns det krafter som tycker det är upp till var och en att själv bestämma om och hur mycket han eller hon vill dricka och att vin och sprit ska få säljas i vanliga mataffärer, precis så som sker nere på kontinenten, och inte bara på Systembolaget. Frihet under ansvar alltså. Vad tycker eleverna om den statliga alkoholpolitiken?

- Vid ett tillfälle slänger en förman ner en flaska sprit till Sigfrid. Säkert för att han visste att spriten också tar bort

det som är farligare, att arbetaren organiserar sig fackligt. Hur ser det ut idag med den fackliga kampen? Klasskillnaderna i fråga om löner kvarstår och har ökat på senare år. Vad har annars hänt, vilka motsättningar finns ännu kvar att lösa?

En kärleks historia

Filmen slutar med att Maja som voice-over säger att hon aldrig förstod varför hennes mamma Maria aldrig lämnade Sigfrid, som ju slog och hotade henne vid flera tillfällen. Sigfrid bedrar Maria med Matilda, servitrisen på Sigfrids stamhak. Och Maria dras till fotohandlaren Peder sen vars tankar om livet och vars betydligt mjukare sätt att vara lockar Maria om inte fysiskt så intellektuellt. Han öppnar dörren för Maria in till andra och nya tankar och sätt att uppleva det vackra som finns runtomkring i naturen och hos människor. Maria förförs av de nya möjligheterna och växer som människa. Hon ser nu på istappar, på kvarterets barn, ja på själva livet med nya ögon.

Sigfrid känner detta nya i Maria, även om han har svårt att artikulera det. Istället brusar han upp och skäller ut och hotar henne, svartsjuk och kanske innerst inne sårad och djupt osäker som han är.

- Om man nu måste jämföra, vem är egentligen mest otrogen, Maria eller Sigfrid? Motivera svaret. På vilket sätt skulle Maria vara otrogen?

En annan skola

I filmens början ser vi hur Maja går i skolan och vi möter hennes lärarinna, fröken Öst. Skillnaderna mot dagens skola måste vara närmast av musealt slag för dagens elever att se. Nästan till att skratta åt som något otroligt mossigt och ålderdomligt. Den tidens barn reste sig när läraren gav dem en fråga. Man neg och bockade artigt till lärare och vuxna. Det var ordning - och tyst - i klassen på ett för oss idag närmast osannolikt sätt.

Sveriges riksdag hade 1842 beslutat om en allmän 4-årig folkskola som hade blivit sexårig när familjen Larssons barn i början av 1900-talet gick i skolan. Idag är ansvaret för skolväsendet i Sverige delat mellan stat och kommun. Staten beslutar om övergripande lagar, fastställer kurspla-

ner och läroplaner, utbildar lärare samt utövar tillsyn över verksamheten via Skolverket som är ansvarig tillsynsmyndighet för skolväsendet. Innehållet i utbildningen ansvarar kommunerna för som också måste garantera alla invånares rätt till utbildning.

- Att lärarens ord var i det närmaste lag är väl något som vi kan enas om är positivt att det försvunnit och synen på vad som är kunskap och hur vi lär oss har också utvecklats till det bättre. Men vad gäller ordning, koncentration och lugn i skolarbetet, är det något som gått förlorat och som vi kanske saknar? Vilka tankar får eleverna över hur skolan beskrivs i filmen och hur det är idag?

Barns ställning i Sverige är historiskt och ur ett internationellt perspektiv, stark. Till exempel har svensk barnlitteratur och barnfilm ett mycket gott anseende och översätts respektive importeras världen över. Föräldrars rätt att slå eller aga sina barn avskaffades inte i Sverige förrän 1966, vilket ändå var långt före alla andra länder. Sedan 1979 gäller följande formulering i föräldrabalken: "Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling" Tanken bakom aga är fysisk bestraffning i uppfostrande syfte. "Lite stryk har ingen dött av" som Sigfrid Larsson säger efter att ha slagit Maja med svångremmen. Han ger sina barn stryk i tron att det lär dem veta hut och att det säkert inte skadar. Några exempel på former av aga som är eller har varit tillåtna och allmänt kulturellt accepterade är barnaga, skolaga, husaga och hustruaga. Kroppsstraff som påföljd för brott utdömt av domstol benämns inte aga.

- Hur reagerar eleverna inför repliken "Lite stryk har ingen dött av"? Ligger det något i tanken eller förhåller det sig precis tvärtom, att våld är kränkande och förnedrande och djupt sårande?

Bilden

Ljussättningen i Jan Troells film ligger så nära ett Rembrandtskt klärobskyrmåleri man kan komma inom konst-

formen film. Det handlar om ljussättning. Det kan röra sig om reflexer som spelar på en annars i mörker liggande vägg; en snett ifrån kommande ljuskälla som bara lyser upp ena sidan av skådespelarens ansikte och lämnar den andra i mörker. Klärobskyr kommer från franskan och betyder helt enkelt ljusmörker. Bilder av det slaget finns det gott om i "Maria Larssons eviga ögonblick". Men så är också filmen en hyllning till själva fotokonsten, till den fotografiska bildens magi och under - som han själv kallar det - undret som inträffar när en bild växer fram i framkallningsvätskan i mörkerrummet. Digitala fotografering, menar Troell, riskerar att beröva fotografen denna magiska känsla av att fånga ögonblicket, att frysa stunden och motivet för eftervärlden.

Redan under filmens förtexter formligen smeker Troells filmkamera den gamla bälgkamera av märket Contessa, som Maria har vunnit på lotteri och som ska bli hennes möjlighet, hennes hävstång ut mot en annan verklighet med andra tankar om livet och tillvaron. Och en egen och ny självkänsla.

Det finns många andra scener där Troell leker eller hylar bilden som magi och förförelse, exempelvis scenen i filmens början när fotohandlare Pedersen fångar en fjäril i linsen och projicerar bilden i Marias utsträckta hand. Eller scenen när den unga Maja städar hemma hos fröken Fagerdal och kameran fångar henne i vägghängdylens glas. Det är utsökt fotokonst.

Jan Troell har alltid haft en stark relation till bilden i stunden, att fånga ögonblicket, det är något av hans adelsmärke som filmare och regissör. Jan Troell har i intervjuer sagt att en filminspelning måste vara ett äventyr, en chanstagning. Man kan inte alltid veta vad som ska hända, det kan vara en blick hos en skådespelare, ett infall med en bild som inte var planerad men som kan tillföra berättelsen något extra. Han har också berättat att det inte sällan är en bild som blir det som tänder en idé som sen - i lyckliga fall - blir till en film.

Notera också den nedtonade färgskalan i filmen, känslan av glättig fyrfärg finns inte trots att det är taget i färg. Där finns snarare en känsla av svartvitt som vi ju ofta bildmässigt förknippar med det tidiga 1900-talet.

Filmen är snarare episodiskt än rent dramatiskt berättad.

I korta stycken - kanske likt ett album med bilder - får vi fler och fler pusselbitar till Maria Larssons liv och öde. Och Jan Troell har alltid varit som bäst som bildberättare snarare än som textberättare. Det är mer känslan i bilderna som förmedlar insikter än en samling fakta.

- Sebastian Pedersen frågar vid ett tillfälle Maria "Vad är det du ser när du tittar genom kameran Maria, du ser en värld att utforska och berätta om. Och för den som sett det går det inte att blunda, det finns inte längre någon väg tillbaka." Vad menar han?

- Vilka scener och bilder minns eleverna från filmen? Hittar de några bilder som de tycker berättar något mer och annat än bara vad de direkt avbildar, alltså bilder med en innebärande symbolik av något slag?

- En bild säger mer än tusen ord är ett rätt slitet ordspråk men som ändå förstås säger en del. När vi tänker på stora och viktiga händelser i historien är det inte sällan en bild som likt en ikon får symbolisera eller sammanfatta större skeden och processer. Och inte sällan är dessa bilder tagna ur filmer, fiktionen. Om vi tänker på den svenska utvandringen på 1860-talet så tänker säkert många på bilden av Max von Sydow och Liv Ullman som det strävsamma nybyggarna i det stora landet i väster, om slit och umbäranden. Kan eleverna tänka på andra exempel på bilder - ur fiktionen - som symboliserar historiska förlopp eller händelser?

Musiken

Filmens musik har specialskrivits av kompositören Matti Bye, som också arbetar som stumfilmsmusiker och har komponerat ny musik till gamla svenska stumfilmer som "Körkarlen", "Gösta Berlings saga" och "Herr Arnes pengar".

Ett enkelt tema går som en röd tråd genom filmen. Förstiktigt tillbakahållet ligger musiken i bakgrunden och förstärker de ibland mycket subtila känslor som filmen förmedlar i bild. Någon gång avbrutet av dissonanser som i scenen när pappan Sigfrid berusad kommer hem när Majas fröken Öst är på besök. Vi hör honom i trappan och musiken förmedlar att något är på tok. Eller när Ingeborg går på isen mot sin död - återigen gnisslande, isiga glissandon.

Man brukar tala om att europeisk film skiljer sig mot den

amerikanska i berättartempo och musikval. Där amerikaner - nu talar jag generellt - kan vräka på med symfonitjock stråkmusik är européer ofta mer antydande och lågmälda.

- Tänk på scenen när Maria springer efter Pedersen i skogen eller när de skiljs åt för sista gången i fotoaffären som Pedersen lägger ner för att kunna flytta till sin dotter i Odense. Musiken i filmen är ett stilla, återhållet pianospel. Hur tror eleverna att de uppfattat scenen om den innehållit breda lager av stråkar? Hur viktig är musiken i film, vilken roll har den? Tänker man alltid på att det är musik? Måste det vara musik?

Förlagan

Jan Troells film bygger på de bilder som finns kvar efter Maria Larsson och som Agneta Ulfsäter-Troell samlat och skrivit en bok om; "Att människan levde - Maria Larssons eviga ögonblick", (PQR-Kultur 2007). Där berättar Maja Öman, en äldre släkting till Agneta Ulfsäter Troell, om sin mor Maria Larssons liv. Om verkligheten och fiktionen.

"Du får aldrig ge bort den här berättelsen till någon annan än mig", sa Jan Troell, hennes man. Och så blev det också. Ett slags testamente i bilder över ett av alla de liv som varit med och format Sverige.

Regissören Jan Troell

Jan Troell är född i Limhamn 1931.. Folkskolläroexamen 1953, filmregissör sedan 1964. Bosatt i Smygehamn. Debuterade med kortfilmen "Uppehåll i myrlandet" 1965, av många ansedd som den kanske bästa svenska kortfilmen någonsin.

Långfilmer i urval: "Här har du ditt liv", "Utvandrarna", "Invandrarna", "Ingenjör Andréés luftfärd", "Il Capitano", "Hamsun", "Så vit som en snö".

Dokumentärer i urval: "Sagolandet", "En frusen dröm", "Närvarande" (om hans nära vän, fotografen Georg Oddner). Senaste projekt före "Maria Larssons eviga ögonblick": en sju minuter lång film om en snigel.

Jan Troell har vunnit fem Guldbaggar, fler än någon annan, och ett stort antal utländska priser. Han Oscarsnominerades för "Utvandrarna", 1973.

I en kommentar i pressmaterialet om filmen ser Jan Troell "ett märkligt sammanträffande" mellan "Maria Larssons eviga ögonblick" och hans första långfilm, "Här har du ditt

liv", som bygger på Eyvind Johnsons självbiografiska romansvit "Romanen om Olof". "Det är samma epok, samma samhällsklass i centrum, samma utifrånperspektiv. Olof är iakttagaren, den blivande författaren. Maria finner ett verktyg som öppnar en väg ut ur den hårda vardagens förtryckande grepp. Och själv känner jag igen mig i utanförperspektivet och i den förlösande möjligheten att formulera eller gestalta sin livssituation."

Troell är en bildernas poet.

Produktionsuppgifter

Sverige, Danmark 2008

Producent: Thomas Stenderup

Manus: Niklas Rådström, Agneta Ulfsäter-Troell, Jan Troell

Regi: Jan Troell

Foto: Jan Troell & Mischa Gavrjusjov

Musik: Matti Bye

Scenografi: Peter Bävman

Klippning: Niels Pagh Andersen

I rollerna

Maria Larsson - Mari Heiskanen

Sigfrid Larsson - Mikael Persbrandt

Sebastian Pedersen - Jesper Christensen

Maja 7-9 år - Nellie Almgren

Maja 14-22 år - Callin Öhrvall

Mathilda - Amanda Ooms

Fröken Fagerdal - Ghita Nörby

Engdal - Emil Jensen

Farmor Karna - Claire Wikholm

Fröken Petrén - Maria Lundqvist

Faster Anna - Maria Kulle

Tekniska uppgifter

Längd: 125 minuter

Format: Vidfilm 1,85:1

Ljud: Dolby digital

Censur: från 11 år

Svensk premiär: 24 september 2008

Distribution

SandrewMetronome, Box 5612, 114 86 Stockholm Te31 08-762 17 00, fax 08-23 08 50 www.sandrewmetronome.se

Redaktion: Andreas Hoffsten, Barn & ungdom, Svenska Filminstitutet, februari 2009